

ЗА ЗНАЧЕЊЕТО НА ПРЕДУЧИЛИШНОТО ВОПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ ВО ПОТТИКНУВАЊЕТО НА СОЦИОЕМОЦИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ НА ДЕТЕТО

Марија Арсова

студент на втор циклус на студии, Факултет за образовни науки, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип
arsovamarija29@gmail.com

Апстракт: Трудот "Развој на емотивни и социјални вештини во предучилишното образование: Педагошки аспекти и современи методи" ја истражува значајноста на раниот развој на емоционалната интелигенција и социјалните вештини кај децата. Воведот нагласува дека предучилишното образование игра клучна улога во поддршката на социјалниот и емотивниот развој, кој е основа за идниот успех. Теоретските основи се засновани на пристапите на Жан Пијаже, Лев Виготски и Ерик Ериксон, кои ја истакнуваат важноста на социјалната интеракција и поддршката во развојот. Методите за развој на овие вештини вклучуваат игри, групни активности и инклузијата на семејството, што потврдуваат позитивен ефект врз емоционалната зрелост на децата. Практични примери од Монтесори и Реџио Емилија методологиите покажуваат дека индивидуализираниот пристап и креативноста поттикнуваат развој на социјалните вештини. Заклучокот истакнува дека предучилишното образование е клучно за идниот успех на децата, со препорака за дополнителни истражувања во интеграцијата на овие методи во локалните контексти.

Клучни зборови: предучилишно образование, емотивни, социјални вештини, методи, игри.

FOR THE IMPORTANCE OF PRESCHOOL EDUCATION IN FOSTERING A CHILD'S SOCIO-EMOTIONAL DEVELOPMENT

Marija Arsova

student of the second cycle of studies, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delchev" Štip
arsovamarija29@gmail.com

Abstract: This paper explores the importance of early development of emotional intelligence and social skills in children. The introduction emphasizes that preschool education plays a crucial role in supporting social and emotional development, which is foundational for future success. The theoretical framework is based on the approaches of Jean Piaget, Lev Vygotsky, and Erik Erikson, highlighting the significance of social interaction and support in development. Methods for developing these skills include play, group activities, and family involvement, which demonstrate a positive effect on children's emotional maturity. Practical examples from Montessori and Reggio Emilia methodologies show that individualized approaches and creativity foster the development of social skills. The conclusion highlights that preschool education is essential for children's future success, with a recommendation for further research into the integration of these methods in local contexts.

Key words: *preschool education, emotion, social skills, methods, games.*

Вовед

Периодот на развојот на детето до поаѓањето во училиште најчесто се определува како предучилишен и е период од особено значење за поттикнување на социо-емоционалниот развој на детето. Во таа насока и процесите на воспитание и образование во предучилишниот период играат голема улога во иницирањето и поттикнувањето на социјалниот и емоционалниот развој кај децата. Бројни се истражувањата кои покажуваат дека раниот развој на емоционалната интелигенција и социјалните вештини игра значајна улога во понатамошното прилагодување на децата во училишната средина, а подоцна и во животот (Goleman, 1995). Во предучилишната возраст, децата учат како да ги препознаваат и регулираат своите емоции, кога и како да го разберат и прифатат емоционалниот свет на другите, што е темел за развој на емпатија и социјална одговорност. „Емоционалната интелигенција започнува да се формира уште од раното детство и е детерминанта за понатамошниот социјален успех и академски постигнувања“ (Shonkoff & Phillips, 2000). Со цел да се постигне овој развој, потребни се специфични стратегии и техники, форми и методи на поучување и учење кои педагошките работници во предучилишните установи ќе ги применуваат за да обезбедат соодветна поддршка и правилно да го насочат развојот на детето во овој период.

Теоретско-емпириски пристапи

Многу автори се обиделе да го објаснат процесот на социо-емоционален развој на детето во овој период. Еден од нив е Пијаже. Според теоријата на когнитивниот развој на Жан Пијаже, децата активно ги

конструираат своите знаења преку интеракција со околината (Piaget, 1954). Во предучилишната возраст, овие интеракции се особено важни, бидејќи им овозможуваат на децата да ги разберат социјалните норми и да ги усвојат основните форми на комуникација. И Л. Виготски ја истакнува важноста на социјалната интеракција како двигател на когнитивниот и социјалниот развој. Според него, „развојот на детето не може да се разбере надвор од социјалниот контекст во кој се наоѓа“ (Vygotsky, 1978). Виготски ја воведува концепцијата на „зоната на нареден развој“, (Zone of Proximal Development), што значи дека децата најдобро учат преку поддршка од повозрасни или од врстници, кои можат да им помогнат да го достигнат нивниот следен развоен чекор. Ерик Ериксон, исто така, дава значаен придонес по ова прашање. Во неговото учење за психосоцијалниот развој, истакнува дека предучилишната возраст е период на „иницијатива наспроти вина“ (Erikson, 1950). Според авторот, детето учи како да иницира активности, а поддршката од околината е од суштинско значење за да се развие позитивна самопочит и самодоверба. Низ литературата има и други учења, но се определивме за погорепосочените за кои сме на мислење дека се тесно поврзани со нашиот предмет на интерес.

Поаѓајќи од основните постулати на учењата за значењето на интеракцијата во поттикнување на социоемоционалниот развој на детето во предучилишниот период, се иницира и прашањето како да се обезбедат услови за поттикнување на развојот на детето и тоа на социјалните вештини и емоционалниот израз. Теоретско-практичните искуства упатуваат на играта како најпогодна и најефикасна форма, средство и начин во поттикнување и поддршка на социоемоционалниот развој на детето во предучилишниот период.

Основен метод кој ги модифицира и стратегиите на поучување и учење во предучилишниот период е играта. Играта е база за развој на емотивната интелигенција, при што децата ги учат основните емотивни концепти преку улогите што ги играат. На пример, играта „во домот“ или „во болница“ им помага на децата да развијат чувство за емпатија и грижа за другите (Smilansky, 1968). Истражувањата покажуваат дека децата кои учествуваат во симболични и игри на улоги имаат поголема емоционална зрелост и полесно се вклопуваат во општеството. Активности, како што се уметничките проекти и активности на отворено, ги стимулираат децата да се прилагодуваат на заедничка работа и ги учат на важноста на меѓусебното почитување и соработка. Според Brophy и Good (1986), децата кои учат во групи имаат подобра меѓусебна интеракција и полесно ги развиваат своите социјални вештини, а исто така се охрабруваат да ги решаваат конфликтите на мирен начин. Вклучувањето на семејството и заедницата има клучна улога во развојот на емотивниот и социјалниот развој на децата. Преку соработка со воспитувачите, родителите се охрабруваат да продолжат со образовните и емоционалните активности дома (Epstein, 2001). Различни студии потврдуваат дека партнерството помеѓу воспитувачите и родителите создава стабилна средина во која детето се чувствува сигурно и заштитено, што овозможува позитивен развој. Индивидуалниот пристап кон секое дете овозможува самостојно откривање и учење преку интеракција со материјалите (Montessori, 1967). Во градинките, со децата често се работи во мали групи и имаат слобода во изборот на активности, што ги охрабрува да учат од меѓусебните искуства и да развијат чувство на одговорност, креативност и соработка, а преку проектните активности ги вклучуваат децата во решавање на комплексни задачи во групен контекст (Edwards, Gandini, & Forman, 1998). Оваа рамка на стратегиите за работа во предучилишните установи има големо влијание во развојот на социјалните и комуникациските вештини кај децата, бидејќи тие постојано се охрабруваат да го искажуваат своето мислење и да ги почитуваат ставовите на другите. Поаѓајќи од поставката дека во основата на успешното прифаќање на партнерски однос меѓу родителите и воспитувачите, се наложува и потребата од заемно дејствување и соработка меѓу семејството – родителите и предучилишната организација – воспитувачите. Во програмата за работа на предучилишните установи е предвидено низа активности кои бараат активна соработка со родителите заради постигнување на поставените цели. Успехот во соработката со родителите најмногу зависи од способноста на воспитувачот да соработува со нив, да ја има нивната доверба и да обезбеди заемно разбирање, истакнува Е. Каменов. „Семејството и предучилишната установа треба да соработуваат во интерес на воспитанието и образованието на децата. Активната комуникација, соработка и договарањето со родителите ќе го заштити детското учење од распарчување и ќе го направи да биде континуирано и целосно (Woud head: 1979). Од тука предучилишните установи треба засилено да работат на зголемување на степенот на информираност на родителите за реализација на воспитно-образовната работа во градинката, со цел да се продлабочуваат можностите и начините на меѓусебна соработка како и да се понудат бројни модалитети и решенија кои ќе бидат во функција на продлабочување и приближување на семејството кон градинката.

Заклучок

Значењето на предучилишното образование за емотивниот и социјалниот развој не може да се процени. Емпириски е потврдено сознанието дека децата кои учат да ги препознаваат и регулираат своите емоции, како и децата кои соработуваат со другите, имаат значајна предност во понатамошното образование и живот. Во иднина, потребно е повеќе истражувањата да се насочат кон интегрирање на

најдобрите практики, прилагодувајќи ги на локалниот контекст и потребите на децата. Социјалниот и емоционалниот развој почнува рано во животот. Тогаш децата почнуваат да разбираат кои се, што чувствуваат и што да очекуваат кога се во меѓусебна интеракција. Тогаш учат како да воспостават и одржат позитивни односи; да доживуваат емоции, да се носат со нив и да ги изразуваат. Сè повеќе научни истражувања потврдуваат дека децата кои во раните години воспоставиле силна емоционална основа подобро се носат со секојдневните социјални интеракции подоцна во животот. Ова е од суштинска важност за целокупниот развој на детето што силно се рефлектира и врз способноста за учење кај децата. Само на тој начин ќе се постават темелите за иднината. Ако ги учиме децата уште од рана возраст да се почитуваат и сакаат себеси ќе им биде полесно да ги почитуваат и сакаат другите. Кога децата избираат како некој да ги поздрават, развиваат чувство на припадност и денот им почнува позитивно. Утринскиот поздрав во установата секојдневно го поттикнува и развива чувството на припадност. Со вклучување на семејствата се зајакнуваат социјалните и емоционалните вештини на децата и им се укажуваат можности да ги споделат и изразат емоциите дома. Со ваквите вештини се поставува темелот за учењето и за животот. Кога им се повторуваат потврдни и позитивни зборови, на децата им се изразува благодарност и почит што е уште еден од начините за развој на чувството на припадност, почит и самопочит, прифаќање на себеси и на другите, а со тоа и развој на социјалните способности и вештини толку неопходни за живот во заедницата. На крај, едноставно ја изразуваме нашата согласност со синтагмата дека „Првите пет, се најважни на свет“.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Brophy, J., & Good, T. (1986). *Teacher Behavior and Student Achievement*. Educational Leadership
- Edwards, C., Gandini, L., & Forman, G. (1998). *The Hundred Languages of Children: The Reggio Emilia Approach*. Ablex Publishing
- Epstein, J. L. (2001). *School, Family, and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools*. Westview Press
- Erikson, E. H. (1950). *Childhood and Society*. Norton
- Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence*. Bantam Books
- Maleš, D. Stričević, I. (1996). *Druženje djece i odraslih*. Zagreb: Školska knjiga.
- Miljak, A. (1996). *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja. - model*. Zagreb: Izor.Persora.
- МТСП. (2014). *Програма за рано учење и развој*. Скопје: Сл.в. на РМ, бр.46 од 06.03.2014
- Montessori, M. (1967). *The Discovery of the Child*. Ballantine Books
- Piaget, J. (1954). *The Construction of Reality in the Child*. Basic Books
- Shonkoff, J. P., & Phillips, D. A. (2000). *From Neurons to Neighborhoods: The Science of Early Childhood Development*. National Academy Press
- Smilansky, S. (1968). *The Effects of Sociodramatic Play on Disadvantaged Preschool Children*. Wiley
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press
- Šagud, M., Petrović-Sočo, B. (2001). *Simbolička igra predškolskog djeteta u institucijskom kontekstu. Napredak. Vol. 142, No.1*, стр. 61-70.
- Shapiro, L. E. (1997). *Kako razviti emocionalnu inteligenciju djeteta*, Zagreb: Mozaik knjiga.